

ÇANKIRI'NIN KIZILIRMAK İLÇESİNDE “KINA GECESİ” VE “GELİN ALMA” GELENEĞİ ÜZERİNE

Dr. Öğr. Üyesi Şerife ÖZER*
Tayyibe TÜRK**

ÖZ

Gelenekler, insan topluluklarını ortak bir paydada buluşturarak toplumu var eden sosyal ritüellerdir. Toplumun en küçük yapı birimi ve kültür aktarıcısı ise ailedir. Bu nedenle Türk kültüründe aile kavramına büyük değer verilmiştir. Ailenin oluşturulması da çevrede yaşayan diğer insanlara; kız isteme, nişan, nikâh, kına gecesi, gelin çıkma gibi pek çok ritüel ile duyurulmaktadır. Bu ritüeller tüm Türkiye’de yöresel farklılıklar göstermektedir. Düğün ritüellerinin yöresel farklılıklara rağmen en önemli ortak özelliği ise bütün toplumlarda bu ritüellere büyük değer verilmesi ve çeşitli eğlence törenleri ile kutlanmasıdır. Çankırı Kızılırmak’ta da düğün eğlenceleri; geçmişten beri toplumsal değerini kaybetmeden, zamanın şartlarına göre bazı değişiklikler göstererek, uygulanmaya devam etmektedir.

Bu çalışmada Çankırı ili Kızılırmak ilçesinde kına gecesi ve gelin alma törenindeki ritüeller, sahada yapılan derleme çalışmaları sonucunda toplanmıştır. Bu ritüeller, görüşme yaptığımız 14 kaynak kişinin yanı sıra alan çalışmasında elde ettiğimiz 4 eski kaynak video ve fotoğraflar oluşturmaktadır. Kaynak kişiler seçilirken yörede uzun süreden beri ikamet etme, yörenin düğün geleneğini iyi bilme, gelenekleri uzun yıllardan beri şahsen tecrübe etme ve böyle ailelerde yaşamış olma kriterleri esas alınmıştır.

Alan çalışmamızda, kaynak kişilerin evlerine gidilerek önceden hazırlanmış sorular kaynak kişilere sorulmuş ve cevapları kayda alınmıştır. Derlenen malzemeler hem ses kayıt cihazına kaydedilip hem de yazıya aktarılmıştır. Kaynak kişilerin bazıları seslerinin kaydedileceğini duyunca konuşmaya çekinmiş, seslerinin yayımlanmayacağı ve kayıtların yazıya dökülerek kullanılacağını belirtmesi üzerine ses kaydı ile bilgi vermeyi kabul etmişlerdir. Çalışmamızın malzemelerini; alınan ses kayıtları, kaynak kişilerin evlerinde bulunan video kayıtları ve fotoğraflar oluşturmaktadır.

ANAHTAR KELİMELER: Çankırı, Kızılırmak, gelenekler, kına gecesi, gelin alma, düğün töreni.

A RESEARCH ON THE HENNA NIGHT AND THE TRADITION OF TAKING BRIDE IN ÇANKIRI PROVINCE KIZILIRMAK DISTRICT**ABSTRACT**

Traditions are social rituals that create a society by bringing human communities together on a common ground. The smallest building unit and cultural transmitter of the society is the family. For this reason, the concept of family is highly valued in Turkish culture. The creation of a family is also announced with many other rituals such as asking, engagement, wedding, henna night, and leaving a bride. This ritual shows all the regional differences in Turkey. Despite local differences, the most important common feature of wedding rituals is that these rituals are highly valued in all societies and celebrated with various entertainment ceremonies. Wedding entertainment also in Çankırı Kızılırmak; since the past, it continues to be applied without losing its social value, showing some changes according to the conditions of the time.

In this study, the rituals of the henna night and bride taking ceremony in Kızılırmak district of Çankırı were collected as a result of the compilation studies carried out in the field. This information consists

* Çankırı Karatekin Üniversitesi, Çankırı-Türkiye e-mail: soezer@gmail.com,
serifeozer@karatekin.edu.tr Orcid ID:0000-0002-1167-9317

** Çankırı Karatekin Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi. Çankırı-Türkiye: e-mail: trk.taybis@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7517-5855

Araştırma Makalesi.

Makale Geliş Tarihi: 02.02.2021

Sayfa sayısı:450-468

Makale Kabul Tarihi: 09.03.2021

of the 14 resource people we interviewed, as well as the 4 old source videos and photos we obtained during the field study. The criteria of residing in the region for a long time, knowing the wedding tradition of the region well, experiencing the traditions personally for many years and living in such families were taken as the basis for the selection of resource persons.

In our field study, pre-prepared questions were asked to the resource persons' homes and their answers were recorded. The collected materials were both recorded on a tape recorder and transcribed. Some of the source people hesitated to speak when they heard that their voices would be recorded, and when it was stated that their voices would not be published and the recordings would be written and used, they agreed to provide information with audio recording. Materials of our study; The recorded sound recordings create video recordings and photographs in the homes of resource persons.

Keywords: Çankırı city, Kızılırmak city, tradition, hennanight, taking bride, wedding ceremony.

GİRİŞ

İnsan din, ahlâk, gelenek, görenek ve oluşturduğu töreleriyle diğer canlılardan farklılık göstermektedir. Bu unsurlar aynı zamanda bireyi toplumun bir parçası haline getirmekte ve doğduğu andan itibaren yaşamına şekil vermektedir. Yaşamı şekillenen birey daha sonra aktarıcı durumuna geçecek ve bu unsurları gelecek kuşaklara iletecektir (Nurgül Behiç 2018: 633). Aktarımın yapılamadığı durumlarda toplum olma, millet olma vasfı da kaybolacaktır (Ersoy 2018: 4). Bireyin elde ettiği geleneklerini kendinden sonra gelen nesillere aktarımı; bugün yaşayan toplumun dününü unutmamasını, dün ile bugünün nesilleri arasında ortak yaşanmışlıklarının olmasını sağlayacaktır. Ortak yaşanmışlıklar sayesinde gelenekler değişikliğe uğramışsa da bir arada yaşayan insanların birlikteliklerinin sembolleri olarak sürekli var olacaktır (Akgün 2020: 155). İnsanların var olan birliktelikleri sayesinde de toplum ve millet kaybolmayacak, yaşamaya devam edecektir. “*Nasıl ki bir organizma, iskelet üzerinde ayakta duruyorsa, toplumlar da gelenekleri üzerine ayakta durur*” (Dikici 2001: 253). Milletlerin ya da toplumların dağılmaması için gelenek ve göreneklerin kaybolmaması ve gelecek kuşaklara aktarımı gereklidir. Bu durumda toplumsal yaşamın ana unsurlarından olan aileye büyük görev düşmektedir (Gökçe 2012: 51). Çünkü aktarıcı durumdaki bireyin yaşamının şekillenmesini sağlayan ilköğrenim yeri ailesidir.

Yaşamımızı yönlendiren geleneklerin, toplumda büyük değer taşıyan aile üzerindeki etkisi çok yüksektir. Bu gelenekler aile kurma ritüellerini belirlemekle kalmayıp bütün aile hayatının önemli bir bölümünü de etkisi altına alır. Aile kurmak için atılan her adımda çeşitli düğün gelenekleri karşımıza çıkmakta ve toplum bu gelenekleri büyük bir eğlence ile icra etmektedir (Berber 2009). Bu gelenekler özellikle küçük yerleşim yerlerinde adeta bir bayram havasında kutlanılmaktadır (Boratav 2015: 191). Diğer yörelerde olduğu gibi Çankırı- Kızılırmak'ta da düğün ritüellerinin her biri ayrı bir coşkuyla uygulanmaktadır. Tüm Türkiye'de büyük kutlamalar halinde ve zevkle yapılan bu eğlenceler, yöreden yöreye farklılık göstermektedir. Dursun Yıldırım'ın da

dediği gibi “*Kültür, farklılığın güzelliğini yaratarak milli kimlikleri korumaktır*”(Yıldırım 2016: 126) Toplumsal eğlencelerdeki bölgesel farklılıkların her biri ayrı bir güzellik ve o toplumu süsleyen kıymetli bir taş gibidir. Kıymetli taşları ortaya çıkartma görevi ise alan derlemecilerine düşmektedir. Bizim derleme çalışmamız da Çankırı- Kızılırmak'ta icra edilen “kına yakma” ve “gelin çıkma” gelenekleri üzerine yapılmış bir alan çalışmasıdır.

1. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ:

Çalışmada ilk olarak literatür taraması yapılmış ve alanda sorulacak sorular hazırlanmıştır. Saha taraması yapıldıktan sonra alana çıkılmış ve çalışmamıza kaynak olabilecek 14 kişi tespit edilmiştir. Mülakat tekniği ile kaynak kişilerle görüşülmüş, yapılan görüşmeler ses kaydına alınmıştır. Bazı kişiler ses kaydı kullanılmasına taraftar olmasa da, seslerinin yayımlanmayacağını, yalnızca eksik bilgi olmaması için ses kaydı yapmak istediğimizi belirttikten sonra izin vermişlerdir. Kayıt altına alınan bilgilerin yanı sıra konu ile alakalı video ve fotoğraflar da derlenerek kaynak kişilerin izni neticesinde çalışmamızda yer almıştır.

Çalışmamızda kaynak kişilerin ikamet yerlerinin Kızılırmak ilçesi olmasına ve uzun yıllardan beri orada yaşayan aile bireylerinden olmasına özen gösterilmiştir. Seçilen kaynak kişilerden yalnızca biri Ankara'da ikamet etmekte iken ikisi ise Çankırı'da ikamet etmektedir. Bu kişiler sonradan ikamet yerini değiştirdiği için Kızılırmak geleneklerine göre yetişmiş şahıslardır. Diğer 11 kişinin ikamet adresi ise Kızılırmak'tır. Aynı zamanda bu kaynak kişileri seçerken düğün geleneklerini iyi bilen kişiler olmasına dikkat edilmiştir. Keza en küçüğü 32, en büyüğü 86 yaşında olan kaynak kişilerimizden bazıları; düğünü yönlendiren, hangi uygulamanın ne zaman yapıldığını iyi bilen, toplumun ileri gelenlerinden oluşan ve gelenekler hakkında deneyimli kişilerdir. Bilgi edinmek amacıyla yaptığımız görüşmeler, kaynak kişilerin evlerine gidilerek bizzat yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

2. ARAŞTIRMA ALANININ TARİHİ, COĞRAFİ VE SOSYOLOJİK ÖZELLİKLERİ

2.1. Çankırı

İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan şehir, 9138 km² yüzölçümüne sahiptir. Şehrin doğusunda Çorum, batısında Bolu ve Karabük, kuzeyinde Kastamonu, Güneyinde Ankara ve Kırıkkale bulunmaktadır. Çankırı ili çok eski bir yerleşim yeri olarak önemli bir kültür şehridir. Bölgedeki ilk arkeolojik bulgu Paleolitik Dönem'e aittir (İbiş 2014: 10). Çankırı ismi Antik Dönem'de Gangra iken Osmanlı zamanı Kangırı'ya dönüşmüş ve cumhuriyetle birlikte Çankırı olmuştur (İbiş 2014: 10). Çankırı, Anadolu'nun ilk fethedilen şehirleri arasındadır. 1082'de Emir Karatekin'in fethiyle

Türklerin yerleşim alanı olan Çankırı, Anadolu Selçuklularının yıkılmasıyla Candaroğulları Beyliği'nin yönetimine geçmiştir.

¹ Bazı kaynaklara göre 1. Murat, bazı kaynaklara göre Yıldırım Beyazıt döneminde Candaroğulları'nın Osmanlı'ya bağlanmasıyla birlikte Çankırı'da Osmanlı egemenliği altına girmiştir (İbiş 2014: 17). Fakat Ankara Savaşı'nda Osmanlı'nın yenilmesiyle tekrar Candaroğulları'na bağlanmış, Çelebi Mehmet zamanında Candaroğulları'nın Osmanlı'ya tabi olmasıyla tekrardan Osmanlı'nın yerleşim yeri olmuştur (İbiş 2014: 17). Cumhuriyetin kuruluşuna kadar Osmanlı'ya bağlı kalan Çankırı, cumhuriyetle birlikte Türkiye Cumhuriyeti'nin bir ili olmuştur.

Atkaracalar, Bayramören, Çankırı/Merkez, Çerkeş, Eldivan, Ilgaz, Korgun, Kurşunlu, Kızılırmak, Orta, Şabanözü ve Yapraklı olmak üzere on iki ilçeye sahip Çankırı'nın; merkez ilçesi 14 mahalle, 49 köy ve 1 belden oluşmaktadır. 2011 yılı nüfus sayımında merkez ilçenin nüfusu 82.921 iken ilin genel nüfusu 177.221 olarak tespit edilmiştir (Keser 2013: 10).

2.2.Kızılırmak

Kızılırmak; Orta Anadolu'nun kuzeyinde, Çankırı ilinin güneydoğusunda yer almaktadır. Kalecik ilçesinin Çankırı'ya bağlı olduğu Osmanlı döneminde, bu ilçeye bağlı bir nahiye merkeziydi(Şahin vd. 2014: 447). İlçenin yüzölçümü 434 km² olup kuzeyinde ve doğusunda Çorum iline bağlı Bayat ve Sungurlu ilçeleri, güneyinde Kırıkkale'ye bağlı Sulakyurt ve batısında Çankırı merkez ilçesi yer almaktadır(Şahin vd. 2014: 447). İlçenin merkeze uzaklığı 50 kilometredir (Ayhan 1988: 395).

Çankırı'nın fethiyle birlikte Osmanlı topraklarına katılan ilçenin başta ismi İnallu Ballu idi. Bu isim Anadolu'ya göç eden Türkmen boyu İnallı'dan gelmektedir (Zeyrek 2013: 10). Kalecik İlçesine bağlı olan ilçenin adı daha sonra Hüseyinli olarak değişmiştir(Ayhan 1988: 395). 1985 yılında belediye olan Hüseyinli, 1987 yılında ilçe olunca adı yöreden geçen Kızılırmak'tan ötürü "Kızılırmak" olarak değişmiştir. Pirinç ve kavunun bolca yetiştirildiği ilçede ağırlıklı olarak tarım ve hayvancılık yapılır. 1960'lı yıllarla beraber yurt dışına büyük göç veren ilçenin, 2011 yılındaki nüfusu 8.189 olarak ölçülmüştür(Zeyrek 2013: 12).

¹Çankırı Belediyesi "Çankırı Tarihi" (t. y.) (Erişim tarihi: 03.01.2021):<https://www.cankiri.bel.tr/tarihi>, 7, 12, 1

Çankırı iline bağlı Kızılırmak ilçesinin üç mahallesi (Hüseyinli Mahallesi, Osmanlı Mahallesi, Yenimahalle) ve yirmi altı köyü bulunmaktadır (Zeyrek 2013: 11).

3. ÇANKIRI İLİ KIZILIRMAK İLÇESİNDE KINA GECESİ VE GELİN ALMA TÖRENİ

3. 1.Kına Gecesi Eğlencesi

Çankırı – Kızılırmak'ta düğünler 3 gün sürmekte, düğün kınası ise 2. gün yapılmaktadır (KK²1,2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12).O gün oğlan evi ve kız evinde ayrı ayrı eğlenceler olur (KK 1, 2, 9, 11). Eğlence genellikle saz ekibi eşliğinde olur ve eğlenceye davetli olan herkes -genellikle tüm köy halkı- kızın, damadın arkadaşları, akrabaları ve komşuları katılır (KV³ 1,4). Kınayı oğlan tarafı alır ve oğlan tarafının kadınları tarafından davullu zurnalı bir ekiple içerisinde çerezlerin ve hediyelerin bulunduğu süslü bir tepsinin içinde kız evine getirilir (KK 1, 3, 4, 7, 8, 11). Oğlan evi, kız evine geldikten sonra geline kına yakılır (KK1, 3, 4, 5, 8, 10, 12, 14). Geline kına yakılırken damat da hazır bulunur (KK 8; KV 1).

Kına yakma eğlencesi, kız tarafının evinde ya da kiralanan bir salonda yapılır (KK 3, 4, 5). Gelin; abiye, bindallı, üç etek, kutbu gibi giysiler giyer (KK 14). Kınayı kızın yakın arkadaşları, yengeleri veya yakın bir akrabası yakabilir. Fakat eşini kaybetmiş, eşinden boşanmış, eşiyle arası kötü olan yahut çocuğu olmayan kişilere kına yaktırılmaz (KK 3, 4,5, 7, 8, 11). Çünkü böyle kişiler kıza kına yakarsa aynı olumsuzlukların evlenecek olan kızın da başına gelebileceğine inanılır (KK 3, 4, 5, 7). Kına yakmadan önce kıza bindallı veya kına gecesi için özel hazırlanan elbise giydirilir ve başına kırmızı bir duvak örtülür (KK 1, 3, 4, 5, 7, 9, 10, 11). Gelinin arkadaşları da ellerine mum ve tef alarak kına yakılacak yere gelirler ve gelinin geçmesi için hep beraber karşısındaki bir kişi ile ellerini birleştirerek bir tünel oluştururlar (KV 1, 4; KK 10). Gelin, kınanın bulunduğu tepsiyi tutan ve kınayı yakacak olan kişiyle birlikte bu köprüden geçerek kendisi için hazırlanmış sandalyeye oturur (KV 1, 4). Gelini bu köprüden geçirme esnasında “Kınayı Getir Aney” türküsü çalınır ve söylenir (KV 1, 4). Bu türkü gelin sandalyeye oturunca da devam eder (KV 1, 4). Elllerinde tef ve mum bulunan kişiler ritim eşliğinde gelinin etrafında dönerek türkü söylerler ve gelini ağlatmaya çalışırlar (KV 1, 4; KK 1, 3, 4, 5, 10). Buna yörede “başöğme” denir (KK 1, 4, 7, 10). Gelinin ağlamadığı durumlarda sesi güzel ve tecrübeli bir teyze ağıt yakar (Kaynak video 1). Kız ağlayınca duvağı açılır (KK 1, 3, 4, 5, 8).

² KK: Kaynak Kişi

³ KV: Kaynak Video

Gelin; kına yakılırken hemen elini açmaz, damadın annesinin avucuna altın bırakmasını bekler. Gelinin avucuna altın konulduktan sonra gelin elini açar ve avucuna kına yakılır (KK 1, 2, 3, 4, 5, 6, 11, 13, 14; KV 1,4). Geçmişte kına yakıldıktan sonra kızın eline ya bir mendil bırakılır ya da eli bir tülbentle bağlanırmış (KK 14). Günümüzde ise eldiven takılmakta ve bu eldiven genellikle kırmızı renkli olmaktadır (KK 5, 4, 7, 8,10).

Görsel 1: Kına yakılması
Emine Aydın, Kızılırmak. Vahdet Yatar. 2012.

Gelinin eli dışında ensesine de kına yakılır. (KK 4, 5, 7; KV 1). Kaynak kişilere bu uygulamanın anlamını sorduğumuzda; bu uygulamanın sebebini bilmediklerini ve eskiye oranla kaybolmaya başladığını belirtmişlerdir. Kına geline yakıldıktan sonra isteyen herkese tepsi ile varsa damadın kız kardeşi (KK 1) yoksa kızın arkadaşları (KK 1) hediye olarak kına yakar veya dağıtır (KK 1, 3, 8, 9, 11).

İnsanlar dağılmaya başladığında gelin ve yakınları; damada kına yakmak için damat evine gider ve orada sağdıç, damadın kinasını yakar (KK 5, 8, 14). Bu adet günümüzde çok fazla uygulanmamakta olup gelin ve damada birlikte kına yakılmaktadır (KK 14).

Kıza kına yakarken avucuna konan altın dışında takı takılmaz, hediye verilmez. Ancak “yenge gezmesi” adı verilen geleneğe göre gelin, kına gecesi sabahı veya düğün sabahı kalktıktan sonra yakınları ve arkadaşları ile birlikte yöredeki belli kadınları ziyaret ederek onların evlerinde konuk olmaktadır (KK 1, 5). Bu ziyaret esnasında yörenin kadınları, kıza hediyelerini ve takılarını verirler (KK 5). Bundan dolayı kına gecesinde tekrar takı takılıp hediye verilmez. Sadece düğüne katılmayacak olanlar kına gecesinde takı takar veya hediye verir (KK 6,7).

Kına eğlencesi bittikten sonra kızla birlikte yakın bir, iki arkadaşı ya da akrabası kalabilir (KK 5, 8, 10). Sabaha kadar olan süreçte gelin kıza mutlu bir evliliğin sırları verilir ve kız, evlilik konusunda bilgilendirilir (KK 10).

3.2. Gelin Alma Geleneği

Yörede damada “güvey”,(KK 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13) gelin alıcılara ise “seğmen” (KK 1, 2, 6, 11) adı verilir. Gelin alınacağı günün sabahı damat tarafı, erkenden kalkarak akrabalarıyla toplanıp çeyiz yazmaya⁴ gelin evine gider. Geline ait olan çeyizler bir kâğıda yazılır ve senet yapılır (KK 2, 6). Gelin evi oraya çeyiz yazmaya gidenlerin ayakkabılarını saklayarak damat evi tarafından para isterler (KK 2).Damat evi tarafı; gelin evine ne zaman gelin almaya gelmeleri gerektiğini, ne zaman müsait olduklarını sorarlar (KK 2, 6, 11).

Gelin almaya genellikle pazar günü saat 10.00 – 11.00 gibi çıkılır (KK 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13). Gelin almaya kaçta gidileceği verilen davetiyelerde yazsa da aynı zamanda gelin almaya gidilmeden yarım saat önce “Şu saatte gelin almaya çıkılacaktır.” diye ilçede anons edilir (KK 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11). Eskiden anonsun olmadığı zamanlarda ise mahalle arasında bağırılarak (KK 2) daha eski zamanlarda ise akrabalara şeker dağıtılarak (KK 1) gelin almaya gidileceği haber verilirdi.

Gelin almaya eş dost, davet edilen herkes gidebilir (KK 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13). Fakat genellikle damadın annesi misafirleriyle ilgilenmek için gelin almaya gitmez, evde durur (KK 11).

Gelin almaya, süslenmiş gelin arabası öncülüğünde gidilir. Damat evi, konvoy halinde yolu uzatıp etrafı dolaşarak gelin evine giderler (KK 4, 5, 8, 9; KV 3).

Görsel 2: Gelin arabası.
Kızılırmak. Vahdet Yatar.2004.

Eski zamanlarda gelin almaya önde davul ve bir bayraktarla toplanıp gidilirdi. Bayraktar yolda;

⁴Gelin almadan önce gelin evi ve damat evi tarafından yapılan bir ritüeldir. Damat evi gelin evine giderek geline verecekleri çeyizleri kâğıda yazar ve gelin almaya saat kaç gibi gelinmesinin uygun olduğu sorulur.

“Diyelim Allah Allah!

Verelim peygamber aşkına salâvat.

Hele loo Muhammed!”

diye mâni söylerdi (KK 2). Orada bulunan kişilerde bayraktara mâni ile cevap verirlerdi:

“Bayraktar bayrağın kaldır,

Yönünü kibleye döndür,

Hak yolunda salâvat getir,

Diyelim Allah Allah!

Verelim peygamber aşkına salâvat.

Hele loo Muhammed!”

Damat tarafı yol boyunca çeşitli mânilerle atışarak gelin evine gelirler (KK 2). Gelin evine geldikten sonra bayraktar;

“İşte geldik kapınıza,

Selam verdik hepinize,

İster alın ister alman,

Oda sizin vicdanınıza...” mânisini söyler. (KK 2)

Seğmenler gelin almak için gelin evine geldikten sonra kapı kilitleme, sandık üstüne oturma gibi adetlerle damattan bahşiş alınır (KK 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13). Gelin çıkmadan önce geline, varsa erkek kardeşi yoksa amcası ya da dayıları tarafından kuşak bağlanır. Kuşak bağlanırken damat tarafından kuşak bağlama parası alınır ve gelin, evdekilerle vedalaşır.

Görsel 3: Kuşak bağlama geleneği
Emine Aydın, Kızılırmak. Vahdet Yatar. 2012.

Kuşak bağladıktan sonra babası gelinin koluna girerek kızını damat evine teslim eder (KK 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13). Gelin arabaya binene kadar damat evinden gelenler; kız evinin önünde oyun oynar, halay çeker (KV 3). Gelin evi de gelinle beraber damat evine gidecek tüm arabaların aynalarına havlu bağlar (KK 1, 4, 6).

Gelin arabaya bindikten sonra takı merasimi yapılır (KK 3, 4, 6, 8, 9, 10; KV 2, 3). Bir tepsi çıkartılır ve genellikle arabanın üstüne konulur. Bu esnada sesi gür olan birisi tepsinin yanına gelir ve kimin ne taktığını bağırarak duyurur (KV 2, 3; KK 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13). Bu uygulama gelin ve damadı gururlandırmak (KK 2, 6, 9) ve düğün sahibinin kimin ne taktığını bilmesi için yapılır (KK 1, 4, 8).

Gelin alındıktan sonra korna eşliğinde arabalarla konvoy halinde damat evine gidilir (KK 3, 4, 8, 13; KV 3). Damat evine giderken arabanın önü kesilir (KV 3; KK 6, 12) veya urgan gerilir (KK 2), damat para vermediği sürece arabanın önü açılmaz (KK 2, 6,12; KV3). Konvoy, damat evine gitmeden önce ilçedeki bir cami önünde durur ve hoca yapılan evliliğin hayırlı bir evlilik olması amacıyla dua eder (KK 1, 3, 7, 8, 11; KV3).

Gelin, arabadan inmeden önce damadın anne ve babası damat evinin önünde güreşir ve çevredekilerin de anneye yardımıyla güreşi damadın annesi kazanır (KK 3, 4, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13). Bu güreşin anlamı, ailede kaynananın sözünün geçtiğini göstermektir (KK 6, 7, 11). Bundan sonra gelin ve damat üzerine “saçı”⁵serpilerek arabadan inerler (KV 2). Arabadan inen gelinin önüne bir kova su konulur. Gelin bu suyu tekmeleyerek etrafa saçır (KK 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13; KV 2, 3). Bunun anlamı ise gelinin kuvvetini etrafa göstermektir (KK 1, 11). Daha sonra gelin evin kapısına gelerek kapının eşiğine yağ çalar⁶(KK1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13; KV 2, 3) bu gelenek gelinin yumuşak davranışlı olacağını ifade etmek için uygulanır (KK 3).

⁵Saçı; düğünlerde gelin ve damadın başından aşağı saçılması adet olan para, inci, şeker vb. şeylere verilen isimdir.

⁶‘Çalmak’, ‘sürmek’ fiilinin yerel anlamıdır.

Görsel 4: Su tepme geleneği
Selvi Türk, Kızılırmak. Vahdet Yatar. 1997.

Görsel 5: Yağ sürme geleneği
Selvi Türk, Kızılırmak. Vahdet Yatar. 1997.

Gelin, eve girdikten sonra, kayınvalidesi ona bir şey bağışlayana kadar ayakta dikilir (KK11; KV 2). Örneğin kaynana: “Bir inek bir koyun bağışlıyorum, bunların yanında birde damat bağışlıyorum.” der ve gelin bu bağışlama geleneği bittikten sonra oturur (KK 11). Daha sonra kız evinden gelenler gelinle vedalaşarak gider, damat evindekiler ise oyun oynamaya ve halay çekmeye devam ederler (KV2).

Akşam ve yatsı arasında ise damat donanması olur (KK 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13). Donanma damat evinde olur (KV2). İlk olarak damat ayağa kalkar ve içeridekiler hoca ile birlikte salâvat getirirler (KV 2). Daha sonra hoca gelerek mânilerle birlikte damadı giydirir (KK 1, 2, 3, 4, 5, 12, 13). Giydirme şu mâni ile başlar:

“Evvela zikredelim Hazreti Settar’ı,

Sonra zikredelim Hazreti Gaffarı,

Güveği beye giydirdik bir güzel entari

Verelim Peygamber aşkına Muhammed'e salâvat."(KV 2)

Hoca ile birlikte tüm misafirler salâvat çekerler (KV 2). Daha sonra damadın kafasına sarık takılır, üzerine kaftan giydirilir (KK1, 2, 3, 4, 5, 12, 13; KV 2) . Hoca, giydirdiği her bir kıyafet için ayrı mâni söyler. Yeleği giydirirken:

"Beline giydirelim bir güzel yelek,

Annen seni büyütmüş çok çekmiş emek,

Duası makbuldür eylerse dilek,

Verelim Peygamber aşkına Muhammed'e salâvat."

mânisini söyler ve hoca ile beraber tüm misafirler salâvat getirir (KV 2). Daha sonra hoca "Bizim peygamberimiz Seyyüdü'lArab, verelim peygamber aşkına Muhammed'e salâvat." der ve herkes salâvat getirir (KV 2).

"Beline giydirdik bir güzel şalvar,

Hiç durma güvey bey Allah'a yalvar,

Bu da bir murattır bunda bir hal var,

Verelim Peygamber aşkına Muhammed'e salâvat."

diyerek salâvatlar eşliğinde şalvar giydirilir (KV 2).

"Beline giydirelim bir güzel çuha,

Hak rahmet eylesin Hazreti Nuh'a,

Kabirde azap olmasın hazreti ruha,

Verelim Peygamber aşkına Muhammed'e salâvat."

mânisi eşliğinde damada ceket giydirilir ve salâvat çekilir (KV 2).

"Beline saracağım bir şal kuşak,

Resul emreyledi hayır oldu,

Yine iman etmedi ol mülk-ü rahman kışat,

Verelim Peygamber aşkına Muhammed'e salâvat."

mânisi eşliğinde damadın beline kuşak takılır ve salâvat çekilir (KV 2).

Görsel 6: Damada kuşak giydirme
Sezer Türk, Kızılırmak. Vahddet Yatar. 1997.

“Beline sokacağım ipekli mendil,
Dile Mevla’dan dileyeceğini sen bil,
Beş vakit namazı hiç durma kıl,
Verelim Peygamber aşkına Muhammed’e salâvat.”

mânisi eşliğinde bir mendil, yarısı sarkacak şekilde, damadın kuşağına sokulur ve salâvat getirilir (KV2).

“Başına saracağım imame sünnet,
Sünneti icra eden hem olur ümmet,
İşte başına kondu bir inci devlet,
Verelim Peygamber aşkına Muhammed’e salâvat”

mânisi eşliğinde damadın kafasına bir takke konulur ve takkenin üstüne tel kırmayla işlenmiş kumaş dolandırılarak bağlanır. Daha sonra hoca;

“Ay yere indi, ‘Müminler inandı kâfirler sizindir!’ dedi
İşte güvey bey şimdi giyindi
Verelim Peygamber aşkına Muhammed’e salâvat.” der ve salâvat çekilir. Hoca;
“Bir güvey donattık size ,
Hayli zahmet verdi bize.” mânisini de söyledikten sonra dua eder (KV 2).

Görsel 7: Donatılmış damat
Sezer Türk, Kızılırmak. Vahdet Yatar. 1997.

Gelen misafirlerden bir tepsi içinde para toplanır ve misafirler damadı güldürmeye, damadın yanındaki sağdıç ise damadın gülmesini engellemeye çalışır. Eğer damat gülerse tepside toplanan parayı damada vermezler (KK 11; KV 2). Bu gelenekten sonra damat dövülerek gelinin odasına tıklılır. Böylece gelin alma töreni sona erer.

Kaynak kişilere aile kurarken uygulanan bu gelenekler hakkında neler düşündüklerini sorduğumuzda; neredeyse hepsi devam etmesi gerektiğini, bu geleneklerin insanları birleştiren töreler olduğunu dile getirdiler. Gereksiz gördükleri gelenekleri sorduğumuzda ise kaynak kişi 11, 8, 9 ve 13 damadın annesi ve babası arasında yapılan güreşi gereksiz gördüklerini, kaynak kişi 7 için ise takı takma merasiminde bağırlarak takılan takıların ilan edilmesini gereksiz gördüklerini belirtmişlerdir. Diğer kaynak kişiler ise uygulanan tüm uygulamaların kesinlikle olması gerektiğini belirtmişlerdir.

4. SONUÇ:

Gelenekler, birbirinden bağımsız insan topluluklarına ortak yaşam biçimi sunmakta ve böylece bağımsız insan yığını, ortak değerleri olan bir toplum haline getirmektedir. Toplumların var olması, geleneklerini gelecek nesillere aktarması ve sahip oldukları ortak değerlerin kaybolmamasına bağlıdır. Kültürel aktarım, toplumu meydana getiren bireylerin gelenek ritüellerini uygulamasıyla sağlanmakta ve böylece kültürün unutulmasının önüne geçmektedir.

Çalışmamız, düğünlerin kültürel aktarımın gerçekleşmesi için zengin bir saha olduğunu gözler önüne sermiştir. Derlemesini yapmış olduğumuz kına gecesi ve gelin alma geleneklerinde de gördüğümüz gibi düğün içerisinde geçmişten gelen pek çok uygulama icra edilmektedir. Bu

uygulamaların sürekli tekrarlanarak gelecek nesillere tanıtılması ve aktarılması gerekmektedir. Ancak bu şekilde kültürel aktarım gerçekleşmektedir.

Gelenekler varlığını devam ettirebilmek için kimi zaman değişikliklere uğramıştır. Çalışmamızda bulunan yaşça büyük kaynak kişiler, geçmişten günümüze değişen uygulamalar hakkında bilgi edinmemizi sağlamışlardır. Örneğin; eskiden gelin alma, köy halkının evlerine teker teker gidilerek duyurulurken, günümüzde anons ile yapılmaktadır. Geçmişte gelin almaya mâniler eşliğinde gelin evine kadar yürünerek gidilirken bugün onun yerini arabalar ve korna çalma geleneği almıştır. Görüyoruz ki düğün eğlencelerinde geçmişte söylenen coşkulu maniler kayboldu da eğlencelerdeki görkem ve coşku varlığını devam ettirmektedir. Günümüzde de düğünlerin coşkuyla, gelenek ve görenekleri yaşatarak kutlanmasının sebebi; yeni bir aile kurulacak olması ve bu ailenin topluma yeni bireyler kazandıracak olmasıdır. Toplumun ortak değerleri içerisinde yetişen bu bireyler de kültür aktarıcısı olarak, zamanın şartlarına göre bazı değişikliklerle, geleneklerini devam ettirecek ve ait oldukları toplumun ortak geçmişini yaşatacaktır.

KAYNAKÇA

- Akgün, Sibel (2020). Geleneğin Geleceğe Aktarımında Evlilik Öncesi Âdetler: Bursa Şehri Kına Gecesi Tavuk Alma Örneği. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 48. 155-171.
- Ayhan, Bâhattin (1988), *Çankırı ve İlçeleri*. Ankara: Günay Ajans.
- Behiç Nurgül, Öz Ceren (2018). Çankırı'da Yapılan Kız Kınası ve Şenlik Ritüellerinde Giyilen Gelin Giysileri. Avrasya Uluslararası Araştırma Dergisi, 6(13). 632-644.
- Berber, O. (2009). Türk Kültüründe Eğlenceler ve Birlik unsuru Olarak Düğünler. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10. 1-11.
- Boratav, Pertev Naili (2015). *100 Soruda Türk Folkloru (s 191)*. Ankara: Bilgesu Yayınları.
- Çankırı Belediyesi Çankırı Tarihi (t. y.). (Erişim tarihi: 3.01.2021): <https://www.cankiri.bel.tr>
- Dikici, A. (2001). Geleneklerin Toplumdaki Yeri ve Önemi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. (11)2. 251-258.
- Ersoy, M. N. (2018). Önsöz. *9. Milletlerarası Halk Kültürü Kongresi (s.3)*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Gökçe, B. (2012). Türk Toplumunda Aile Yapısı. *Aile Sosyolojisi*(s. 50-82). Eskişehir: Yayınları.
- İbiş, R. (2014). Bölge Tarihi. *Çankırı Kültür Envanteri (s. 10-18)*, Ankara: Çankırı Valiliği.
- Keser, E. M. (2013, 07). Çankırı Merkez İlçe Analizi. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (erişim tarihi: 03.01.2021): https://www.kuzka.gov.tr/Icerik/Dosya/www.kuzka.gov.tr_17_DG4H18IA_cankiri_merkez_ilce_analizi.pdf
- Çankırı Kızılırmak Kaymakamlığı Kızılırmak Tarihçesi. (2019, 24 06).(Erişim tarihi: 05.01. 2021): <http://www.kizilirmak.gov.tr/tarihce#>
- Şahin Gülay, İbiş Resul, Sezen İbrahim, Yurt Emriye, Can Atilla, Akçel Arda, Durmuş Sinan.(2014). *Çankırı Kültür Envanteri*, Ankara: Çankırı Valiliği.
- Yıldırım, D. (2016). Sözlü Gelenek Kültürü. *Türk Bitiği (s. 125-128)*. Ankara: Akçağ.
- Zeyrek, A. G. (2013). Kızılırmak İlçe Analizi. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı.(Erişim tarihi:05.01.2021): <https://www.kuzka.gov.tr>

KAYNAK ŞAHİS BİLGİLERİ

1) Kaynak kişinin adı ve soyadı: Tayyibe Türk

Kaynak kişinin doğum yeri: Kızılırmak

Kaynak kişinin doğum tarihi veya yaşı: 83

Kaynak kişinin eğitim durumu: İlkokul

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Çankırı/ Kızılırmak

Kaynak kişinin işi: Ev hanımı

Derlemenin yapıldığı yer: Kaynak kişinin evi

Derlemenin yapıldığı tarih: 01.02.2020

2) Kaynak kişinin adı ve soyadı: Ali Osman Türk

Kaynak kişinin doğum yeri: Çankırı/Kızılırmak

Kaynak kişinin doğum tarihi veya yaşı: 74

Kaynak kişinin eğitim durumu: İlkokul

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Kızılırmak

Kaynak kişinin işi: Emekli

Derlemenin yapıldığı yer: Kaynak kişinin evi

Derlemenin yapıldığı tarih: 01.02.2020

3) Kaynak kişinin adı ve soyadı: Sevim Yıldız

Kaynak kişinin doğum yeri: Kızılırmak

Kaynak kişinin doğum tarihi veya yaşı: 53

Kaynak kişinin eğitim durumu: İlkokul

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Çankırı/ Kızılırmak

Kaynak kişinin işi: Ev hanımı

Derlemenin yapıldığı yer: Kaynak kişinin evi

Derlemenin yapıldığı tarih: 01.02.2020

4) Kaynak kişinin adı ve soyadı: Sadegül Soysal

Kaynak kişinin doğum yeri: Kızılırmak

Kaynak kişinin doğum tarihi veya yaşı: 1966

Kaynak kişinin eğitim durumu: İlkokul

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Çankırı/ Kızılırmak

Kaynak kişinin işi: Ev hanımı

Derlemenin yapıldığı yer: Kaynak kişinin evi

Derlemenin yapıldığı tarih: 01.02.2020

5) Kaynak kişinin adı ve soyadı: Neriman Yıldız

Kaynak kişinin doğum yeri: Kızılırmak

Kaynak kişinin doğum tarihi veya yaşı: 1968

Kaynak kişinin eğitim durumu: İlkokul

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Çankırı/ Kızılırmak

Kaynak kişinin işi: Çiftçi

Derlemenin yapıldığı yer: Sadegül Soysal'ın evi

Derlemenin yapıldığı tarih: 01.02.2020

6) Kaynak kişinin adı ve soyadı: Âdem Yıldız

Kaynak kişinin doğum yeri: Çankırı

Kaynak kişinin doğum tarihi veya yaşı: 1965

Kaynak kişinin eğitim durumu: Ortaokul

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Çankırı/ Kızılırmak

Kaynak kişinin işi: Emekli Fotoğrafçı

Derlemenin yapıldığı yer: Sadegül Soysal'ın evi

Derlemenin yapıldığı tarih: 01.02.2020

7) Kaynak kişinin adı ve soyadı: Ali Osman Usul

Kaynak kişinin doğum yeri: Kızılırmak

Kaynak kişinin doğum tarihi veya yaşı: 1933

Kaynak kişinin eğitim durumu: Ortaokul

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Çankırı/ Kızılırmak

Kaynak kişinin işi: Emekli

Derlemenin yapıldığı yer: Kaynak kişinin evi

Derlemenin yapıldığı tarih: 01.02.2020

8)Kaynak kişinin adı ve soyadı: Selvi Türk

Kaynak kişinin doğum yeri: Çankırı

Kaynak kişinin doğum tarihi veya yaşı: 1977

Kaynak kişinin eğitim durumu: Lise

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Çankırı

Kaynak kişinin işi: Ev hanımı

Derlemenin yapıldığı yer: Tayyibe Türk'ün evi

Derlemenin yapıldığı tarih: 01.02.2020

9) Kaynak kişinin adı ve soyadı: Sezer Türk

Kaynak kişinin doğum yeri: Kızılırmak

Kaynak kişinin doğum tarihi veya yaşı: 1968

Kaynak kişinin eğitim durumu: Üniversite

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Çankırı

Kaynak kişinin işi: Memur

Derlemenin yapıldığı yer: Kaynak kişinin evi

Derlemenin yapıldığı tarih: 01.02.2020

10) Kaynak kişinin adı ve soyadı: Ayfer Yıldız

Kaynak kişinin doğum yeri: Kızılırmak

Kaynak kişinin doğum tarihi veya yaşı: 1973

Kaynak kişinin eğitim durumu: Lise

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Ankara

Kaynak kişinin işi: Ev hanımı

Derlemenin yapıldığı yer: Kaynak kişinin evi

Derlemenin yapıldığı tarih: 01.02.2020

11) Kaynak kişinin adı ve soyadı: İlknur Yatar

Kaynak kişinin doğum yeri: Çankırı

Kaynak kişinin doğum tarihi veya yaşı: 53

Kaynak kişinin eğitim durumu: Lise

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Çankırı/ Merkez

Kaynak kişinin işi: Emekli

Derlemenin yapıldığı yer: Kaynak kişinin evi

Derlemenin yapıldığı tarih: 01.02.2020

12) Kaynak kişinin adı ve soyadı: Vahdet Yatar

Kaynak kişinin doğum yeri: Kızılırmak

Kaynak kişinin doğum tarihi veya yaşı: 58

Kaynak kişinin eğitim durumu: Lise

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Çankırı/ Kızılırmak

Kaynak kişinin işi: Fotoğrafçı

Derlemenin yapıldığı yer: Kaynak kişinin evi

Derlemenin yapıldığı tarih: 01.02.2020

13) Kaynak kişinin adı ve soyadı: İsmail Türk

Kaynak kişinin doğum yeri: Kızılırmak

Kaynak kişinin doğum tarihi veya yaşı: 36

Kaynak kişinin eğitim durumu: üniversite

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Çankırı

Kaynak kişinin işi: Memur

Derlemenin yapıldığı yer: Tayyibe Türk'ün evi

Derlemenin yapıldığı tarih: 01.02.2020

14) Kaynak kişinin adı ve soyadı: Ali Osman Usul

Kaynak kişinin doğum yeri: Kızılırmak

Kaynak kişinin doğum tarihi veya yaşı: 1933

Kaynak kişinin eğitim durumu: Ortaokul

Kaynak kişinin ikamet ettiği yer: Çankırı/ Kızılırmak

Kaynak kişinin işi: Emekli

Derlemenin yapıldığı yer: Kaynak kişinin evi

Derlemenin yapıldığı tarih: 01.02.2020

YARARLANILAN KAYNAK VIDEO LİSTESİ:

1) Kaynak video no: 1

Videonun adı: Sezer ile Selvi Türk kına gecesi videosu

Videonun çekildiği yer: Kızılırmak

Videonun çekildiği tarih: 14.12.1997

2) Kaynak video no: 2

Videonun adı: Emine ile İsmail Aydın'ın gelin çıkma videosu

Videonun çekildiği yer: Kızılırmak

Videonun çekildiği tarih: 07.09.2012

3) Kaynak video no: 3

Videonun adı: Mehmet ile Fulya Bulut'un gelin çıkma videosu

Videonun çekildiği yer: Kızılırmak

Videonun çekildiği tarih: 14.11.2011

4) Kaynak video no: 4

Videonun adı: Battal ile Ayşe Yorulmaz'ın kına gecesi videosu

Videonun çekildiği yer: Kızılırmak

Videonun çekildiği tarih: 05.01.2015

YARARLANILAN KAYNAK GÖRSEL LİSTESİ:

Görsel 1: Emine Aydın, yıl 2012, Kızılırmak

Görsel 2:Yıl 2004, Kızılırmak

Görsel 3: Emine Aydın, yıl 2012, Kızılırmak

Görsel 4: Selvi Türk, yıl 1997, Kızılırmak

Görsel 5: Selvi Türk, yıl 1997, Kızılırmak

Görsel 6: Sezer Türk, 1997, Kızılırmak

Görsel 7: Sezer Türk, 1997, Kızılırmak